

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті проаналізовано групи навчальних закладів, які іменуються інноваційними і мають відношення до вивчення іноземних мов. Описано новаторську діяльність українських вчителів як під час проведення уроку, так і в позакласній роботі. Висвітлено шляхи розвитку та зростання професійного рівня вчителів, форми обміну новаторським педагогічним досвідом.

Ключові слова: новаторський підхід, ініціатива, авторська школа.

В статье проанализированы группы учебных заведений, которые именуются инновационными и имеют отношение к изучению иностранных языков. Описано новаторскую деятельность украинских учителей как во время проведения урока, так и во внеклассной работе. Отражены пути развития и роста профессионального уровня учителей, формы обмена новаторским педагогическим опытом.

Ключевые слова: новаторский подход, инициатива, авторская школа.

The article analyzes groups of educational establishments which are called innovative schools and deal with teaching foreign languages. Ukrainian teachers' new initiatives both at a lesson and in the extracurricular activity are described. Tendencies of development and enrichment of teachers' professional skills, forms of new pedagogical experience are highlighted.

Key words: new approach, initiative, author school.

Однією з домінуючих тенденцій розвитку людства взагалі та сфери освіти зокрема є інноваційність. Інноваційну спрямованість педагогічної діяльності зумовлюють соціально-економічні перетворення, які вимагають відповідного оновлення освітньої політики, прагнення вчителів до освоєння та застосування

педагогічних новинок, конкуренція загальноосвітніх закладів, яка стимулює пошук нових форм, методів організації навчально-виховного процесу, диктує відповідні критерії щодо добору вчителів.

У науковій літературі окремі аспекти освітньої інноваційної діяльності висвітлено за наступними напрямками: інноваційні педагогічні технології (М. Жалдак, І. Носаченко, В. Олійник, А. Підласий, І. Підласий, С. Сисоєва), теоретичні питання педагогічної інноватики (Л. Буркова, Л. Ващенко, І. Дичківська, О. Попова), експертиза, оцінювання та відбір освітніх нововведень, моніторинг інноваційних освітніх процесів, інноваційний експеримент (К. Баханов, Л. Буркова, Ю. Гільбух, Л. Даниленко) [1, 200]. Новаторські погляди на освіту, її реформування, тлумачення основних засад, ідей, теоретичне обґрунтування їх у сукупності відображено в педагогічних концепціях П. Кононенко, В. Майбороди, А. Алексюк.

Мета цієї статті описати новаторські ініціативи вчителів іноземних мов як в авторських школах, так і у навчальних закладах інших типів.

Сучасне динамічне життя спрямовує педагогів на творчість та вимагає від освітян інноваційної діяльності шляхом науково-дослідницьких та проектних технологій. Насамперед така діяльність можлива в навчальному загальноосвітньому закладі, в якому педагогічний та учнівський колективи експериментують, апробують чи впроваджують нові педагогічні ідеї, теорії, технології.

Серед інноваційних навчальних закладів виділяють такі типи як реактивні, активні, активно-адаптовані, часткові, системні тощо. Для всіх них принципово важливим є характер процесу становлення. Більшість навчальних закладів йдуть шляхом застосування найпрогресивніших освітніх моделей, розроблених раніше. Найбільш вдалий підхід до вибору моделі й визначає рівень інноваційності навчального закладу, який зростає в умовах сформованої потреби та інтенсивного розвитку.

В основі передового педагогічного досвіду – педагогічне новаторство – діяльність учителів та вихователів, спрямована на поліпшення, раціоналізацію

процесу навчання й виховання. Діяльність новаторів стосується завдань, методів і прийомів навчання, форм організації навчально-виховного процесу. Найчастіше організаційною формою реалізації педагогічного новаторства є діяльність авторських шкіл.

Сучасні теоретики поняття авторської школи розглядають, як правило, в контексті історичного досвіду. У XIX – початку XX ст. у вітчизняній і зарубіжній педагогічній науці й практиці відбувався інтенсивний пошук шляхів виховання й освіти на основі педоцентричних ідей. Інноваційні школи формувалися як авторські на засадах дитиноцентрованої педагогіки. Представники нових шкіл, незважаючи на певну різницю в поглядах, вважали, що реалізація дитячої природи, віра в її розум, здібності, творчі можливості є сутністю розвитку людської цивілізації. У другій половині XX ст. сформувалися інші соціально-політичні умови й культурологічні зміни стали могутнім імпульсом до зростання кількості авторських шкіл [2, 14].

Авторська школа – це експериментальний навчально-виховний заклад, у якому реалізується нова педагогічна система, розроблена конкретним педагогом чи творчим педагогічним колективом [2]. Школа, яку називають авторською – це оригінальна загальнопедагогічна, дидактична, методична чи виховна система, опрацьована з урахуванням надбань психології, педагогіки, вітчизняного й зарубіжного педагогічного досвіду, яка реалізується під керівництвом чи за участю її автора (авторів) принаймні в одному навчально-виховному закладі. Ідею авторської школи нині використовують при організації гімназій, ліцеїв тощо.

В Україні навчальні заклади, які іменуються авторськими школами і мають відношення до вивчення іноземних мов, можна поділити на кілька груп з подальшою їх градацією на підгрупи.

1. Авторські школи, які пропонують вивчення лише іноземних мов.

Такі освітні заклади або базуються на методичних розробках закордонних практиків, або у навчанні використовують спільні розробки українських та іноземних фахівців.

Прикладом першого типу може слугувати авторська школа «Old Castle», яка використовує розробки Девіда Стоббса, проводячи заняття двох типів: тематичні та атематичні, присвячені так званій «вільній розмові». Учні вчаться долати специфічні труднощі розмовної іноземної мови, тренуються у вживанні формул розмовної мови і набувають уміння активно користуватися лексикою і фразеологією різних стилістичних пластів мови.

Другий тип презентує авторська школа англійської мови DNA School, яка використовує наукову методику вивчення англійської мови. Тут іноземну мову викладають за авторським методом, розробленим викладачами Національного університету імені Тараса Шевченка та філологами Британії, Канади і США. В основі DNA School – комплексна, інтенсивна програма вивчення англійської мови комунікативного спрямування, що охоплює всі лінгвістичні аспекти (граматику, лексику, розмовну практику, розуміння оригінальної мови на слух, і т. д.). Метод пропонує якісно новий підхід до вивчення англійської мови у вигляді логічно вибудованої системи, що набагато спрощує процес сприйняття і переробки інформації в свідомості людини. Як результат, слухачі школи засвоюють досить великий обсяг граматичного та лексичного матеріалу за відносно короткий період навчання без невиправданого зубріння або надмірних зусиль, починаючи з елементарного і простого й закінчуючи найскладнішими структурами мови. Відбувається це завдяки унікальній методиці, яка закладає в кожного учня своєрідний мовний код і, як наслідок, дає можливість побудови грамотного висловлювання на усвідомленому рівні, а також розуміння оригінальної мови на слух.

Навчання у таких школах здійснюється як індивідуально, так і у міні-групах. Заняття побудовані у формі спілкування (дискусії на задану тематику). Опанування іноземних мов відбувається за досить короткий проміжок часу (від 4 до 6 місяців), і охоплює, як правило, від 80 до 150 академічних годин залежно від обраного курсу. Навчання тут платне, випускникам надається Сертифікат про закінчення певного рівня.

2. Авторські школи, невід'ємною складовою яких є вивчення іноземних мов. Так, школа «Леді» як приватний навчальний заклад, що приймає вихованок різного віку та рівня знань з іноземних мов, у навчальному процесі використовує як класичний підхід до вивчення іноземних мов, так і лінгвосоціокультурний, комунікативний та інтенсивний методи.

Класична методика орієнтована на учениць різного віку і частіше за все передбачає вивчення мови «з нуля». До завдань учителя належать традиційні, але важливі аспекти постановки вимови, формування граматичної бази, ліквідація психологічного та мовного бар'єрів, що є перешкодою для спілкування.

Школа «Леді» поєднує навчальні програми з вивчення іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів, що рекомендовані Міністерством освіти та науки України, та навчальні програми з вивчення англійської та французької мов, спрямовані на підвищення комунікативних мовних знань учениць. Цей навчальний заклад має спеціальну лінгвістичну програму «Школа завтрашнього дня» (англійська мова) та авторську програму з французької мови (укладачі: В.В. Тализіна-Цайтц, старший викладач кафедри іноземних мов Київського міського педагогічного університету ім. Б.Д. Грінченка; І.О. Тализіна-Цайтц, вчитель французької мови I категорії).

У школі дитина здобуває не тільки знання іноземної мови як засобу спілкування у повсякденному житті, а й отримує досвід міркування у англійськомовному середовищі. У школі «Леді» англійська та французька мови лунають у класах, холах, їдальні, басейні і навіть під час прогулянки на шкільному подвір'ї. Традиційно понеділок, середа та п'ятниця – це англо-українські дні, що зобов'язує дівчаток впродовж дня спілкуватися з викладачами та персоналом школи англійською та українською мовами. У вівторок та четвер дівчатка та викладачі створюють франко-російське середовище.

Після закінчення лінгвістичної школи випускниці мають можливість одержати Міжнародний сертифікат НОУ «Міжнародна школа завтрашнього

дня». Крім того, отримані мовні знання є достатніми для продовження навчання у освітніх закладах англomовних країн світу, а також можливості проходити стажування у приватному пансіоні для дівчаток на зразок школи Abbots Bromley (м. Лондон). Стажування в Abbots Bromley School for Girls є обов'язковим для всіх учениць школи «Леді» і триває від одного до трьох тижнів в залежності від віку та мовних знань дівчат. Учениці проходять стажування двічі на рік; дівчата навчаються поряд із британськими підлітками у класах, що відповідають їхньому віку.

3. Освітні заклади різного рівня, де впроваджуються авторські програми, ініціативи, проекти як окремих вчителів, так і методичних об'єднань вчителів. Сьогодні будь-який урок чи майстер-клас іноземної мови неможливий без використання інноваційних методів та засобів. Основним напрямком у роботі українських вчителів іноземних мов є комунікативний підхід у вивченні мови. Тож вони креативно працюють, застосовуючи не тільки класичні методи, а й новітні технології, такі як метод проектів, рольові ігри, драматизацію, «мозковий штурм», роботу в парах та групах, використовують аудіо- та відеоматеріали. У навчально-виховному комплексі № 240 «Соціум» (м. Київ), наприклад, таким чином викладається курс «Ділова англійська мова», авторську програму для якого розробила вчитель англійської мови Кокот Т.М. Розмаїття засобів сприяє розвитку творчості учнів та дає можливість створювати комунікативні ситуації, наближені до життя.

Вивченню іноземних мов учнями та поглибленню і вдосконаленню навчально-методичних навичок вчителів сприяють проекти та програми, головна мета яких – зорієнтувати учнів на подальший розвиток та удосконалення здібностей шляхом диференціації навчально-виховного процесу, формувати стійкий інтерес до знань та практичної діяльності, а також впроваджувати нові педагогічні технології з метою розвитку здібностей учнів та підвищення їхньої зацікавленості у вивченні іноземних мов.

У гімназії міжнародних відносин №323 (м. Житомир) діє проект вчителів іноземної мови «Діалог культур та дитяча дипломатія» (керівник Липа В.А.).

Проект здійснюється за двома напрямками: реалізація спільних міжнародних проектів, виходячи з положення Асоційованих шкіл ЮНЕСКО; проведення конференцій, круглих столів, диспутів через мережу Інтернет.

У Харківській гімназії №6 створено Інноваційний проект «Міжнародна педагогічна майстерня обміну новітніми технологіями навчання англійської мови» під керівництвом Синельникової В. В. Це сучасна альтернативна форма підвищення науково-методичного загальноосвітнього рівнів учителів англійської мови району, яка виконує роль лабораторії, де напрацьовуються й апробуються педагогічні ідеї, новітні технології, нові підходи до викладання англійської мови, авторські програми, методичні посібники, систематизується та узагальнюється передовий педагогічний досвід, наукові досягнення, розробляються технології їх впровадження. Мета діяльності педагогічної майстерні – організація безперервного процесу розвитку професійної компетентності учителів, активізація педагогічної ініціативи, надання можливості педагогу реалізувати власні творчі здібності на терені дослідницько-пошукової діяльності, створення структурної моделі єдиної методичної мережі, розроблення критеріїв оцінювання та рівнів професійної компетентності педагогічних працівників.

Під час реалізації проекту створено творче науково-дослідницьке середовище, яке сприяє особистісному зростанню професійного рівня вчителів, що приводить до оновлення змісту та структури сучасного уроку. Інноваційні зміни, отримані в результаті реалізації проекту, дозволяють:

- розробити та реалізувати сучасні авторські технології навчання, які спрямовані на якісні зміни в інформаційному, когнітивному навчанні;
- створити умови для збільшення інформаційної насиченості навчального середовища як підґрунтя для формування нової дослідницької культури особистості в процесі навчання;
- одержати зміни в рівнях і способах професійної діяльності, орієнтованої на розвиток наукового мислення учнів;

- сформувати колектив вчителів-дослідників, який буде здатний виховати учня – дослідника [5].

Тож учительська професія вимагає особливої чутливості до тенденцій суспільного буття, що постійно змінюються, здатності до адекватного сприйняття, потреб суспільства і відповідного коригування своєї роботи. Відбуватися це може у процесі спостережень за роботою педагогів-новаторів, а також на форумах, семінарах-практикумах, конференціях та різного роду конкурсах.

Щороку Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України проводить конкурс «Вчитель року», переможцями якого неодноразово ставали вчителі іноземних мов. Програма «Партнерство в навчанні» спільно з Національною академією педагогічних наук України та Міністерством освіти та науки України організовує конкурс «Вчитель-новатор», за результатами якого відзначаються вчителі, які продемонстрували найкращі результати застосування інноваційних інструментів у навчальному процесі. Для участі в конкурсі запрошуються вчителі дошкільних навчальних закладів, загальноосвітніх шкіл, викладачі, науковці та студенти педагогічних навчальних закладів. Метою цього заходу є стимулювання освітян в опануванні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та підтримка роботи педагогів у розробці та впровадженні мультимедійних програмних засобів навчання.

Конкурс спрямовано також на підвищення якості навчання учнів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток ініціативи освітян у розробці та вдосконаленні навчально-методичних матеріалів для якісного вивчення сучасних технологій, надання практичної допомоги педагогам в оволодінні інноваційними методами навчання та забезпечення вільного доступу освітян до освітніх електронних ресурсів.

Крім того, постійно діє мережа вчителів-новаторів, яка підтримує ініціативу корпорації Microsoft «Партнерство в навчанні» [4]. Головна мета цієї спілки полягає у покращенні освітнього процесу для учнів шляхом підвищення професійного рівня вчителів та розвитку їх лідерських якостей. Вчителі мають

змогу контактувати із колегами в Україні й у всьому світі для того, щоб ділитися ідеями та творчими доробками, обмінюватися досвідом та організовувати віртуальні команди для створення проєктів, співпрацювати з експертами в галузі освіти і розробниками навчальних матеріалів, ознайомитися з досвідом високоякісного навчання і створення навчальних розробок, забезпечити шкільну аудиторію ресурсами, що сприятимуть підвищенню якості навчання у класній кімнаті та нададуть можливості спілкування з колегами через мережу.

Отже, інноваційність характеризує професійну діяльність кожного українського вчителя. Нововведення не виникають самі собою, а є результатом наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду. Українські вчителі постійно працюють над вдосконаленням структури і методики проведення уроку, дбають про зміцнення матеріально-технічної бази уроку, яка відповідає б смакам та уподобанням учнів, шукають нові ефективні форми роботи для забезпечення раціонального змісту освіти через використання у роботі новітніх технологій, матеріалів, журналів, додаткової літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончарова О. Інноваційна діяльність майбутнього вчителя іноземної мови: стан, проблеми, перспективи / О.Гончарова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/89_2/statti/47.pdf.
2. Педагогічний словник / За ред. М.Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
3. Побірченко Н. С. Змістовий аспект поняття «авторська школа» / Н. С. Побірченко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир, 2007. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/1835/>
4. <http://anon.innovativeteachers.org.ua/Pages/Welcome.aspx>
5. http://gymnasium6.edu.kh.ua/inozemni_movi_v_gimnazii/proektna_robota